

به کار گرفتن مهارت های تاریخی در زندگی :

❖ **تفکر انتقادی:** آیا هر چیزی را که می شنویم یا می خوانیم، باید بپذیریم؟ هرکس چه قصد و انگیزه ای

از گفتن چیزی دارد؟ من چرا آن مطلب را می خوانم یا می پذیرم؟ چرا برداشت من درست است؟
مثال: درمورد اتفاقی که در ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ رخ داد، یعنی عزل دکتر مصدق از نخست وزیری و دستگیری وی و اعلام نخست وزیری سرلشکر زاهدی، از فردای همان روز روزنامه های مختلف که هر کدام وابسته به جناح خاصی بودند، تیترهای متفاوتی انتخاب کردند. منابعی که به جناح ملی تعلق داشتند، آن را کودتا دانستند. زیرا معتقد بودند دولت مصدق قانونی است و اقدام علیه او غیرقانونی. همچنین آنها به عملکرد شاه نیز معترض بودند و موافق لغو برخی از امتیازات و اختیارات او بودند و عزل دکتر مصدق به معنای قدرتمندتر شدن شاه بود. اما روزنامه هایی که به شاه نزدیک بودند، رخداد ۲۸ مرداد را یک قیام ملی و رستاخیز مردمی دانستند و عملاً دکتر مصدق را منبعی نامشروع جلوه دادند.

کدام یک از این دو دیدگاه را باید پذیرفت؟ آیا هر دو این دیدگاه ها بی غرض مطرح شده اند؟

شما نیز از تاریخ هفتم، هشتم یا نهم مثالی برای این مورد ذکر کنید.

❖ **دیدن جوانب مختلف یک موضوع پیچیده:** چیزی که در رویداد سقیفه و جانشینی پیامبر اتفاق افتاد،

یک موضوع پیچیده است. اینکه چه کسی باید جانشین پیامبر بشود و چرا؟ چه گروه هایی در این مسئله دخیل بودند؟ چرا انصار با ابوبکر بیعت کردند؟ چرا حضرت علی و یارانش در سقیفه حضور نداشتند؟ اگر به جای ابوبکر، کس دیگری به خلافت می رسید، چه اتفاقاتی می افتاد؟

همه این سوالات به این دلیل مطرح می شود که این مسئله، یک پدیده ساده نیست و جنبه های مختلفی دارد که باید آن را بررسی کرد. باید دیدگاه همه افراد حاضر در آن جلسه را دانست، اغراض آنها را بررسی کرد، خود را جای آنها گذاشت تا ذهنیت آنها را درک کرد و سپس با بررسی عواقب این مسئله میزان اهمیت آن را مشخص کرد.

شما نیز از تاریخ هفتم، هشتم یا نهم مثالی برای این مورد ذکر کنید.

❖ **قرار گرفتن در روایت های مختلف و درک دیدگاه های مخالف:** حمله اعراب به ایران را در نظر بگیرید. از دیدگاه اعراب مسلمان، خلفا به دنبال گسترش اسلام بودند و به دلیل آنکه دین اسلام را برتر می دانستند، تصمیم گرفتند مردمان دیگر سرزمین ها را هم به آن دعوت کنند. همچنین آنها فکر می کردند که اگر پیامبر نیز بیشتر عمر می کرد به این کار اقدام می کرد. بنابر این، این حملات نه تنها بد نبود که کاری الهی بود. اما مردمی که به آنها حمله می شد این مسئله را طور دیگری تعبیر می کردند. آنها پریشانی، ناامنی، مرگ و تغییر دین را می دیدند و در منابعی که از این دسته مانده، احساسات متفاوتی را می توان یافت. به عنوان مثال فردوسی در شاهنامه ماجرای حمله اعراب به ایران را پایان دوره درخشان زندگی ایرانیان می داند و با لحنی سوزناک آن را روایت می کند.

ما با خواندن این دو دیدگاه متوجه می شویم که افراد از یک اتفاق یکسان، می توانند برداشت ها و احساسات متفاوت و گاه متناقضی داشته باشند. همین به ما کمک می کند تا دیگران را بهتر درک کنیم و پیش از انجام هر کاری، به تاثیری که آن عمل بر دیگران می گذارد، بیشتر فکر کنیم.

شما نیز از تاریخ هفتم، هشتم یا نهم مثالی برای این مورد ذکر کنید.

❖ **توجه به جزئیات زیاد و صحبت دقیق:** اگر تاریخ بیهقی که در مورد سلسله غزنویان است را بخوانیم، در آن داستانی در مورد حسنک وزیر نوشته شده است. این داستان که یک روایت تاریخی دقیق است و حقیقت کامل دارد، در مورد یکی از وزیران سلطان محمود غزنوی است که پس از فوت سلطان و به تخت نشستن پسرش سلطان مسعود، با حسادت و دشمنی یکی از درباریان، به عنوان مخالف دین مطرح می شود و توسط سلطان و عامل خلیفه حکم مرگش صادر می شود. حسنک وزیر به ناحق اعدام می شود، اموالش مصادره می شود و برای عبرت سایرین تا مدتی جسدش بر بالای دروازه شهر می ماند.

بیهقی این روایت را بسیار جزئی شرح می دهد. این که حسنک که بود، اختلافش با سلطان چه بود، مخالفانش که بودند، آن روز چگونه بود، چگونه کشته شد و حتی اینکه چه پوشیده بود و پس از مرگش مردم چه گفتند، در این روایت آمده است. انگار که به جای خواندن تاریخ، داریم صحنه یک فیلم را می سازیم.

توجه به جزئیات به ما کمک می کند که شرایط را بهتر بفهمیم و هرچقدر هم یک واقعه تاریخی از ما دور است، بتوانیم با قدرت ذهنی خود آن را بازسازی کنیم و بهتر متوجه آن شویم. این مهارت در بسیاری از امور روزمره ما نیز به کار می آید.

شما نیز از تاریخ هفتم، هشتم یا نهم مثالی برای این مورد ذکر کنید.

❖ **حقیقت جویی و راستی آزمایی:** حقیقت چیست و حق با کدام گروه است و چگونه آن را بفهمیم؟ در گزارش هایی که از حمله مغول ها به ایران نوشته شده، ذکر شده که در نیشابور یک میلیون نفر کشته شدند. در صورتی که در یک قیاس عقلی و منطقی و با تخمین زدن میزان زمین های مسکونی و میزان مالیات بر نفر در آن دوره، می توان متوجه شد که این گفته با اغراق همراه است. این فقط نمونه ای از راستی آزمایی است که در تاریخ آن را یاد می گیریم.

شما نیز از تاریخ هفتم، هشتم یا نهم مثالی برای این مورد ذکر کنید.

❖ **استفاده از همه ابزارها برای شناخت:** در یک بررسی تاریخی تنها از کتاب های تاریخی و یک منبع استفاده نمی کنیم. بلکه از عقل، تطابق با منابع غیرتاریخی (مانند متن های ادبی، فقهی ...)، باستان شناسی، روش های علوم تجربی برای زمان یابی و تجزیه و تحلیل اشیای باقی مانده، روش های علوم انسانی دیگر برای فهم بحث؛ استفاده از فیلم و صوت و اینترنت و تاریخ شفاهی و خاطرات و ... استفاده می کنیم. ما با هم تمرین می کنیم که چگونه از دل یک متن ادبی، نکات تاریخی در مورد زندگی انسان در گذشته به دست بیاوریم، نوع زندگی، خوراک و پوشاک، کار، تفریح، معماری، وسائل حمل و نقل و ... را استخراج کنیم. با هم فیلم می بینیم و یاد می گیریم چگونه از آن در شناخت تاریخ یک دوره، یک صنف یا یک فرد استفاده کنیم.

شما نیز از تاریخ هفتم، هشتم یا نهم مثالی برای این مورد ذکر کنید.

❖ **تقویت ذهن تحلیلی:** چرا شخصیت ها در تاریخ اینگونه رفتار کردند و چرا اتفاقات به گون خاصی رخ دادند؟ حمله مغول مغول را در نظر بگیرید. مورخان می نویسند که به دلیل اختلافات زیادی که بین خلیفه و سلطان خوارزمشاهی وجود داشت، آنها نتوانستند با هم متحد شوند و از پیشینه یکسان فرهنگی،

دین مشترک و نیروی نظامی وسیع شان استفاده کنند و به جای آن، خلیفه موافق حمله مغول ها به قلمرو خوارزمشاهیان و برافتادن آنها بود. خلیفه و سلطان در آن زمان نتوانستند به خوبی شرایط را تحلیل کنند و موقعیت را بشناسند و باعث نابودی یکدیگر شدند.

با تقویت ذهن تحلیلی می توانیم منافع فردی و ملی خودمان و دیگران را بهتر تشخیص دهیم و در موقعیت ها کارآمدتر رفتار کنیم.

شما نیز از تاریخ هفتم، هشتم یا نهم مثالی برای این مورد ذکر کنید.

❖ دور شدن از تفکر صفر و یکی و راهکاراندیشی بازی برد-برد: در دوره عباسیان، خلفا بسیار به گسترش علم و دانش اهمیت می دادند و تصمیم گرفتند، علاوه بر مسلمانان از دانشمندان دیگر ادیان و ملیت ها نیز در پایتخت خود استقبال کنند. مجالس بحث و مناظره بسیاری شکل می گرفت و علاوه بر علوم دینی، پزشکی، نجوم، معماری و فلسفه نیز رشد کردند. این تنوع فکری-فرهنگی-دینی باعث رشد جامعه مسلمانان شد. بغداد پایتخت خلفای عباسی یکی از درخشان ترین شهرهای زمانه خود بود. این وضعیت را مثلا با اروپای قرون وسطی می توان مقایسه کرد که کلیساها به مردم و دانشمندان اجازه رشد علمی و فکری را نمی دادند و همه علوم می بایست تحت نظر کلیسا و نظرات متعصبانه آنان می بود. با مقایسه این شرایط می توان متوجه شد که داشتن نگرش باز و بدون تعصب و تلاش برای یافتن راه حل هایی که مسائل را به گونه ای حل کنند که همه از آن منتفع شوند، دوره ای از صلح و امنیت و پیشرفت را به همراه خواهد داشت. این رویکرد در زندگی روزمره نیز بسیار به کار می آید.

شما نیز از تاریخ هفتم، هشتم یا نهم مثالی برای این مورد ذکر کنید.

❖ فهم ارتباط همه اجزای جهان با هم و نقش کشورها در سرنوشت یکدیگر: زمانی که اسکندر تصمیم گرفت به کشورهای همسایه خود حمله کند، شاید ایرانیان گمان می کردند که وی پس از تصرف یونان و نواحی همسایه آن متوقف می شود. اما پس از آن اسکندر به ایران و سپس هند نیز لشکرکشی کرد و نیمی از آسیا را زیر قدرت خود گرفت. اگرچه ممکن است در ابتدای اتفاقات اینگونه تصور کنیم که اثر آن مقطعی یا کوتاه خواهد بود، ولی با دقت در تاریخ متوجه می شویم که اینگونه نیست.

❖ شما نیز از تاریخ هفتم، هشتم یا نهم مثالی برای این مورد ذکر کنید.

❖ فهم بهتر جهان معاصر: با دانستن تاریخ متوجه می شویم هر جریانی در تاریخ معاصر از کجا نشئت می گیرد. زمانی که تاریخ اسلام می خوانیم و تعصبات گروه های مختلف را می بینیم، یا کج فهمی بعضی از فرقه ها را متوجه می شویم، به خوبی می فهمیم که القاعده یا داعش از کجا سرچشمه می گیرند. ششصد سال پیش از این نیز کسانی بودند که ادعای اسلام درست را داشتند و کسانی که مانند آنان فکر نمی کردند را طرد می کردند و در مواردی آنان را می کشتند. از نمونه های آن می توان به مخالفت های ابن تیمیه و پیروانش با صوفیان اشاره کرد و در قرن دهم کشتار شیعیان لبنان توسط سلطان عثمانی که باعث مهاجرت تعداد زیادی از آنان به ایران شد.

شما نیز از تاریخ هفتم، هشتم یا نهم مثالی برای این مورد ذکر کنید.